

Klerker, kyrkor, kloster, riddare, väpnare, alla frälsemän och skattskyldiga bönder och alla som bor i Östkindis härad och där har gods och intäkter genomför ett jordbyte med Bo Jonsson, drots i Sverige, och överlåter därvid till denne följande jordar och gods på (härad)sallmanningen. Först Yxnö (i Häradshammars socken), vidare alla allmänningar som ligger under Rocklösa (i Jonsbergs socken), nämligen "Ellewik" in till Hakabäck och stora allmanningen, "Olsøgher", "Ofrahagh", "Hestahagha", "Klubsens arff"; vidare det som utgjorde Sigmunds allmänningar i Rocklösa, nämligen "Erikstorps Langakær", Sjöäng(en), Römossen och Näs; vidare Karls arv, nämligen "Langakær", Hult, Marsätter, "Faghireke", "Ællekær", "Slættakær", Römossen, Rökärr, Örbäck, Solö, Starrmossen, Peters äng, "Bretzholma", "Leerbek", Amantorp, Skräddaretorpet, "Frända æng" och alla de allmänningar som ligger mellan Rocklösa och Orrevallasäter. Dessa (nyss) nämnda allmänningar börjar vid Hakabäcksbro, därefter rårett till "Rudho", så till Ingmarsskær, så till "Øthbyornakær", därifrån till "Pætharsskær", så till "Østinskær", så till "Byorningiskær", så till "Siælbæk", så till "Krøsonamwla hwirwor", därifrån rårett till Halstens allmänningar; så rårett upp efter kyrkovägen till Torkels äng, därifrån till Bjørsätter, därifrån rårett till "Norrasæter", så till "Bretzholm", därifrån till "Rikmodha" gårde, så ut över Orrevalla till "Somarbodhaholm" och fram till Örbäck, därefter längs Örbäck till dess utlopp i sjön. Allmanningen inkluderar även allt det som ligger norr om de ovannämnda råmärkena, med öar, skär och holmar så långt som Östkindis häradis ägogränser som längst sträckt sig. Därefter norr om Bråviken våra allmänningar på Kolmården, nämligen Kvarsebo med torpen "Joarstorp", "Iærpathorp", "Brobomale", "Frændamale", "Staphans Laggathorp", Östankärr, "Makarathorp" och en äng som kallas Vibberholmen och "Bastathorp". I utbyte häremot överlåter Bo Jonsson till utfärdarna 3 attungar jord och 10 spansns avgäld i Häradshammar, $\frac{7}{4}$ attungar i Högby och 3 attungar i Myrby (allt i Häradshammars socken) i Östkindis härad i Linköpings biskopsdöme. Utfärdarna överlåter ovannämnda egendom till Bo Jonsson och dennes arvingar med full äganderätt och ger samtidigt med detta brev häradshövdingen i Östkindis härad fullmakt att på rätt tingsdag och tingsplats fastfara allmänningarna i enlighet med landslagen. De lovar vidare Bo Jonsson och hans arvingar att hålla samtliga dessa artiklar.

Brevet beseglas av Lars, kanik i Linköping, Jöns, kyrkoherde i (Östra) Sten(by), Peter Ribbing, Folke Nilsson, Jon Andersson, Staffan Stangenberg, Skåring Iliansson, Jon Upplänning, underlagman i Östergötland, och Finvid Ragvaldsson.

Orig. på perg. (37,5 x 22,2 cm, uppveck 3,7 cm; 50 rader), Uppsala universitetsbibliotek. SDHK nr 11121.

Tryckt: C. G. Styffe, Framställning af de så kallade grundregalernas uppkomst (1864), bilaga nr 9, s. 326 f.

Brevet, varigenom Bo Jonsson förvärvar en betydande del av Östkindis häradssallmanning, har haft betydelse för frågan om kronans allmänna besittningsanspråk på ouppodlad skog, mark och vatten, det så kallade grundregalet. Härom se Styffe, ovan a.a., s. 231 ff. (om detta brev s. 303) och J. Rosén i Scandia 1950, s. 226 ff.

Kaniken Lars är identisk med Lars Ödesson (Laurentius Odonis), sedermera (från 1405) domprost i Linköping och påvlig notarie; om denne se SBL XXII, s. 368 f. Denne anses ha fört pennan vid utfärdandet av det så kallade Edsviksfördraget 1371 (DS X, nr 45; se kommentar vid DS nr 7330), vilket även (på kung Albrekts sida) undertecknades av de här medbeseglade väpnarna Peter Ribbing, Folke Nilsson och Staffan Stangenberg.

Om Finvid Ragvaldsson, vilken tjänstgjorde som häradshövding i Öknebo se J. E. Almquist, Lagsagor och domsagor i Sverige I (1954), s. 52.

Åtskilliga av de i brevet nämnda och till stora delar oidentifierade bebyggelse-, ägo- och naturnamnen är kända endast genom detta brev. Om namnen se G. Franzén, Bebyggelsenamnen i Östkindis härad (1984); om namnen i Kvarsebo se dessutom S. Fries i Kolmården. Del I. Kommunen, hembygden (1965), s. 51 ff. (en del av brevet avbildad på s. 57).

Om skrivvarhanden se L. Sjödin i Arkivvetenskapliga studier 3 (1961), s. 221.

Alla the mæn thetta breff sea · ælla hœra · helsom wi klærka · kirkior oc clooster · riddara · oc swena · alle frælsismæn · oc skatgilde bønder · oc alle the som · byggia oc boa j Østkinda-hæradh · oc ther godz oc jngield · hafwa · enge vndan takne ewerdhelika · mædh warom · Herra · Mædh thesso · ware nærwarende · opno brefwe kænno^a wi opinbarlika fore allom mannom swa them · som æpter kunno komma som them nw æra oss mædh aldra wara · ja · samthykt oc godhuilia · mædh erlikum oc wælbomnom manne · Bo Jonsson · drozsta j Swerike · at hafwa · giort · eet · vinliket viterliket · oc skælliket iordha skipte oc godza jnnan swa mato at wi honum · oc hans arfwom mædh rættto skipte vp latet hafwom : af warom almenningom : alla thesse iordher oc godz som · hæx æpter nempnas · swasom først Øxnø · thernæst · alla · the almenninga

till Roklōso liggia oc lighat hafwa · af alder swasom Ellewik¹ jn till : ²Hakadha bæk² · oc dighra almenninga · ³Olsøgher · Ofrahagh · Hestahagha · Klubsens arff³ · thernæst thet · som Sigmunda almenninga : waro i Roklōso swasom ⁴Erikstorps Langakær, Syoæng, Rømwsa oc Næs⁴ · thernæst Karlss arff · ⁵Langakær, Hwlt · Marosætir · Faghireke, Ællekær, Slættakær · Rømwsa^b oc Røkær · Ørbek, Solidha · Starmosa, Pæthars æng, Bretzholma : Leerbek, Aghmundathorp · Skredarathorp, Frænda æng⁵ oc alla the almenninga : som liggia mællom Roklōso · oc Orrawallasæter⁶ · These forscripne almenninga · byrias widher ⁷Hakadhabæksbroo swa raræt till Rudho · swa till Jngimarskær · swa till · Øthbyornakær swa thæthan til · Pætharskær swa til Østinskær swa till Byorningiskær · swa · til Siælbæk swa til · Krøsonamwla hwirwor^{c,8} · swa thæthan · raræt til Halstens almenninga · swa raræt vp at kirkiowæghenom · til Thorkils æng swa · thæthan til Byornasæter · swa thæthan raræt til · Norrasæter swa · til Bretzholm swa thæthan til Rikmodha · gyerdhe · swa wt ower · Orrawalla til · Somarbodhaholm jn til · Ørbek · swa j Ørbek · oc sidhan at Ørbek · swa · langt han ⁹til sigher⁹ · nidher j syon⁷ : oc mæþ allo thy som · hær nordhan fore thæssom forscripnom ramærkom^d · ligger · nempdo ælla onempdo · mædh øiom skæriom · oc holmom · swa langt · som wart hæradhe Østkind · hafwer haft længxt wtwadha j hafwit · oc oss tilhørdho. Thernæst nordhan · Brawik · wara almenninga vppa Kulmardh · swasom Qwærnosabodha · mædh thæssom thorpomen · swasom ¹⁰Joarstorp, Lærpathorp, Brobomale, Frændamale · Staphans Laggathorp : Østrakær · oc Makarathorp · mædh allo thy them · af alder till lighat hafwer · oc nw tilhøre · ængo vndan takno : oc mædh swa mangom thorpastadhom oc qwærnastadhom · som oss hæradzboomen ther till · høre · oc af alder tilhørt hafwa · Oc ther mædh ena æng · som · kallas Wybiorna · holme · oc Bastathorp¹⁰ · Fore thæssin godz oc iordher · som hær æpter næpnas^e · ther thæn fornempde Bo Jonson oss oc warom arfwom · oc æpterkomandom ater mædh rætto skipte vplatit hafwer · swasom jnnan Hærsemis sokn først j Hærseme sielfwo thre attunga : iordh oc tyo spanna · afgield, thernæst j Høxby · syw · fiærthungx attunga iordh · oc jnnan Myroby thre attunga iordh j Østkindahæradh · jnnan Lyncopungs biskops dømme · liggjande · Huilka forscripna · almenninga · mædh hwss iordh · aker oc ængiom · skoghom · oc fiskewatnom · qwærnom · oc qwærnastadhom tomtom oc tomtastadhom thorpom oc thorpastadom øyom · skæriom oc holmom mædh allom thessa almenningana tillaghom · nær oc fiærran : jnnan gardz oc vtan · jnnan wato oc thorro · nempdo oc onempdo ængo vndan takno · som them af alder tillighat hafwer oc nw tilhøra kan wi afhændom oss warom arfwom oc æpterkomandom · oc tileynom them · oc hemoll · gørom them fornempda Bo Jonsson oc hans arfwom · til · ewerdhelika ægho · swa · at han mædh sinom arfwom ma thessa · fornempda almenninga · styra oc radha wænda oc sælia · skipta · oc gifwa · oc allom · lundom : skipa æpter synom wilia som honum nytast oc bæzt synis · ohindratha · oc oqwalda aff oss warom arfwom · oc æpterkomandom · oc fore · huariom manne a wara wæghna · æpter thenna · dagh widher sannind oc wara godha tro vtan alt arght · Oc gifwom wi h[æ]radzhøfthinganom^f j · Østkindahæradh · fulla maght oc wald mædh thæsso brefwe · them fornempda Bo Jonsson ælla hans wisso budhi · a rættom thingxdagh · oc thingxstadh thessa forscripno · almenninga · at fastfara mædh fastom · oc allom skælom : æpter landzlaghom til · ewerdhelika · ægho · Alla thessa fornempda · articulos · oc hwarn · thera særdelis · vm sik · lofwom · wi · mædh warom : arfwom : oc æpterkomandom : them fornempda · Boo · Jonsson · hans arfwom oc æpterkomandom : fasta · stathugha oc vbrutlika · at halda vidher sannind · oc gotha tro · som før ær saght · Till huilkins breffs · mere wisso · oc stadhfæstilse · wi : hafwom betz · / erlikra · oc wælborna · manna jncighle · fore thetta · breff · at hængia : swasom : herra · Lafrintza · canonks jnnan Lyncopunge · oc herra · Jønisa kirkiøherra · jnnan Steene · Pæthar Ribbings · Folka Niclissons, Jon · Anderssons · Staphan Stanginbærgs · Skærywng Ylianssons · Jon Vpplænnings · vnderlaghmantz j Østragøtlande · oc Finuidh Raguassons¹¹

mædþ · aldra wara · jaa · samthykt · oc godhuilia. Scriptum Øxno · jn Østkind · anno Domini Mccclxx septimo · die beati Martinj episcopi · et confessoris.

På baksidan: Littera communitatis^g prouincie Østkind^h
super bonis

Samtliga nio sigill bortfallna från de kvarhängande sigillremsorna.

Text på sigillremsa nr 1: [...] Frænda æng som oss [...]; nr 2: Jønis j Sten; nr 3: P Ribbing; nr 4: Folke Niclisson; nr 5: Jon Andersson; nr 6: Stanginbergh; nr 7: [...]yunger; nr 8: Jon Vpp-læanning; nr 9: Finuidh Raguasson. – Omnämmandet av "Frænda æng" på sigillremsa nr 1 visar att denna remsa sannolikt skurits ur ett nu förlorat koncept eller utkast till brevet. Jfr DS X, nr 45, med dess sigillremsor av likartad karaktär.

^a Så för väntat kännomps ms. ^b Särskrivet Rømwsa ms. ^c hwir wor utan avstavningstecken vid radskifte. ^d ramær kom utan avstavningstecken vid radskifte. ^e Så för väntat næmpnas ms. ^f hradzhøfthinganom ms. ^g Tillagt över raden med annat bläck; läsningen av bokstäverna ni osäker. ^h Bokstäverna st efter rättelse, möjligen från sti.

¹ Sannolikt en vik av Östersjön nära Rocklösa i Jonsbergs socken. ²⁻² Hakabäck, nu försvunnen bäck i Jonsbergs socken; senare även ett torp under Bråxvik. ³⁻³ Eventuellt ska det sista namnet förstås som en samlingsbenämning på de nyss nämnda orterna i Jonsbergs socken. ⁴⁻⁴ Platser som synbarligen utgjorde 'Sigmunds allmänningar'; de båda sista ska identifieras med Römossen i Häradshammars socken och Näs i Östra Stenby socken. Namnet "Syoæng" kan möjligen åsyfta torpet Sjöängen vid Bråxvik i Jonsberg. ⁵⁻⁵ Delvis oidentifierade platser som utgjorde 'Karls arv'. "Langakær" var sannolikt ett kärr på allmänningen i Häradshammars socken; "Hwlt" åsyftar gården Hult i samma socken. "Marosætir" är ett ägo- eller bebyggelsenamn i Jonsbergs socken. Om "Rømwsa" se föregående not. "Røkær", "Ørbek", "Solidha", "Starmosa" och "Agmundhathorp" åsyftar Rökær (gård), Örbäck (gård och bäck), Solö (gård), Starrmossen (mosse) och Amantorp (gård), alla i Östra Husby socken. ⁶ Orrevalla är en gård i Östra Husby socken; det är oklart om 'Orrevallasäter' avser en bebyggelse eller en utäga (Franzén, a.a., s. 25). ⁷⁻⁷ Dessa råmärken, delvis holmar och skär i Bråviken, är till stora delar oidentifierade. "Hakadhabæksbro" (Hakabäcksbro) var en bro över Hakabäck (se ovan not 2-2). "Jngimarskær" åsyftar holmen Ingmarsskär i Jonsbergs socken. "Byornasæter" kan identifieras med gården Björsätter i Östra Husby socken, medan "Norrasæter" (Franzén, a.a., s. 23) och "Somarbodhaholm" i samma socken nu är försvunna. Om Orrevalla och Örbäck se föregående not. ⁸ Om fsv. hwirfwa och sambandet med sv. dial. horva 'inhägnad liten åker' se V. Jansson i Namn och bygd 26 (1938), s. 138 ff. och där anförd litteratur (detta belägg diskuteras s. 150). ⁹⁻⁹ Se Söderwall, suppl.: tilsighia 1 'giva vid handen, utvisa'. ¹⁰⁻¹⁰ Till stora delar oidentifierade torp under Kvarsebo i Kvarsebo socken. "Østrakær" åsyftar gården Östankær i Kvarsebo socken, medan "Wybiorna holme" troligen avser Vibberholmen, senare i Tunabergs socken (Fries, a.a., s. 58). "Staphans Laggathorp" kan möjligen åsyfta nuv. Laggarmålen i Kvarsebo (Franzén, a.a., s. 82). ¹¹ D.v.s. Ragualdssons; jämför samma ortografi på sigillremsa nr 9 samt se SMP II, sp. 69.